

ACC. N:R M. 15668:1-9.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Anna Kläbl, Gärsmäs*
Härad: *Ingelstad: Järvestad* Berättare: " " "
Socken: *Tranis i Stiby* Berättarens yrke: *f. d. lävarinna*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1881* i *Tranis*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lokal- och personhistoria. s. 1-9.

LuF 117

12/12-61

Skriv endast på denna sida.

Naturföreläsa:

Inom Teanis socken fanns en offerkälla
"Bubbkällan" belägen norr om prästgården.

Som barn höjde jag berättas, att vid sånkilda
sjukdomar, särskilt utslag, skulle den sjuka
tvättas med vatten från källan. Tivande skulle
man i skymninge hämta vattnet och offra i
källan. Samma sak gällde väl för alla källor.

Numera är källan borta genom utdikning.

I en moss på gränsen mellan Teanis och Anslunda
fann man för många år sedan ett skelett. Efters
detta fynd sågs varje natt ett ljus i en om-
kring på mossen, man trodde att den döde sökte
efter den som bragt honom sin liot. Denna moss
är utdikad, så spökevis har upphört.

Sådana ljus eller "lyktgubbar" voro vanliga föredet-
ser. Som barn har jag flera gånger sett dem i en
sumpig äng. Man blev inte rädd, sedan man

Aug 117

fält förklaring att det beordⁿⁱdes svar och förbehåll i
märken. Torpor och svar kände man till genom länd-
stickorna. - På Hiby prästgårds ägor ligger ett stort
stenblock. Om detta berättas, att det tyfles på guld-
fötter nyårsnatten och då dansa smätrollen inunder.
En fru född 1854 berättade att hon själv sett det.
Hon hade en mycket livlig fantasi, så det var in-
billning.

Föreminnen.

På gården Rogavad mellan Gärsnäs och Lomedelga
finns en stendös. Den är nog undersökt av Forn-
minnesföreningen. I "fingarna" ligger en samling
vita kalkstensblock, som fått namnet "Kämlinge
kyrka". I början av 1900-talet berättades att där skulle
byggas en kyrka en gång. Den blev inte färdig, ty vad
som byggdes upp om dagen, rös om natten. Då tvitt-
nade byggarna och byggde i stället kyrkan på
backen, ungefär där nu kyrkan ligger.

Kyrkan och kyrkogården.

Stiby kyrka.

Den äldsta kyrkan var heligen byggd på 1100-talet. Den
revs omk. 1853-54. Den nuvarande är invigd den 7de Jan 1888.
av Biskop Thomander. Vid samma ^{guldjubiläum} ~~tid~~ prästvigdes Carl Johan Spöckelt
som till Persten Spöckelt, i Stiby kyrka.

Några särskilda historier om denna kyrka har jag ej kört
berättas. En del föremål från gamla kyrkan finns i den nya.

En prestkyrkogård fanns för på Vorsköj, den tillhör om-
gårdens. — En del gårdens områden hade sina särskilda gravplatser.

Tranis kyrka var nog också från 1100-talet. Den hade
inget torn, utan klockstapel i ett hörn på kyrkogården.

Kyrkan var nog ganske liten och lång, så beslut
föllades att ny kyrka skulle byggas. Den invigdes 1880
likvid kyrkogården omkring kyrkan. Gamla kyrkogården
var för liten, men ännu äger begravnings rum där.

Nu Tranås hade en prestkyrkogård belägen ett stycke
norr om byn.

En del gamla inventarier har fått plats i den nya kyrkan.

Teanis är en uråldrig by. Det har nog ej varit
så många utflytningar vid enskiftet, utan onera
avsändningar och delningar till barnen med ett
följande nybyggare. I byn fanns på slutet av 1800-talet
flera gamla gårdar över hundra år. En del gamla
hus och 2 gårdar förstördes genom en stor eldsvåda
i juni 1882. Den ena blev helt uppbyggd, den andra
endast en stor stall- och boglänga. Bystämmorna hölls
alltid i folkskolan, oftast en middagrast, så många
av barnen satt inns och lyssnade. Skolan var byggd omkring
1830. En minneskola på ena gaveln angår den som skänkt
huset att användas till skola o. s. v. 1882. - Gansta många
namn på gårdar och tegar t. ex. Hölöttebackarna, Färdan
Skogen, Stora & Lilla Plågan, Skarphult, Baggahus, Pålby,
Ellekärr, Kollekille, Arisabacken, Romsnoss. Dessa namn
finns kvar än. Ett grustag var gemensamt till alla
bydammen. Brydestuan var nog också gemensam. Många
bröt sitt lin hemma. En gård gick på ett skyddet

ställe gick bra. Mollarna var enskild egendom.
 Inom Teanias fanns bergärdarna Espeärd och Boarärd.
 Två stora hemman N. 16 och 22 styckades på 1840-talet till
 flera mindre hemman och gårdar. Många fornfynd har
 gjorts inom socknen. En del finns i Scaniagården (gamla staden)
 och några på Kvarnbyr Simrishamn. Berättelser om spöken
 har nog talats om även här. När jag var barn brukade en
 mycket gammal ^{man} komma in till oss och berätta historier
 om spöken och all slags skrytt. Tyvärr har jag glömt
 alla hans historier. Eftersom Teanias var genomfarts-
 väg mellan Gölwad-Kristianstad, så var det många
 namnkunniga personer som rastade på Teanias gästgi-
 varngård. Här var ju stjukehöll och hästbyte.
 Filosofen Givve Ehrensvärd på 1700-talet, Carl von Linné
 1749. En av kungarna antingen Karl s. 14 Johan eller Oscar s. 1.
 bytte stjukehästar här. Då skulle bönderna släppa till
 hästar "kungastjuts". De voro ej glada för äran ty hästarna
 voro vanligen förstörda då de kom tillbaka.

Inom Sliby blev nog en del utflyttningar vid enskiftet.
Gårdenägård ägde stora jordområden inom Sliby
socken. Nr. 1. 14. 7. blev friköpta på 1700-talet.
Lödra delen av Stationsområdet Gårdenägård tillhörde ut-
gårderna Slibyborg och har friköpts därifrån. På 1920-talet
sålde Slibyborg jämte ett par andra gårdar.

I Sliby by finns ingen gammal gård kvar. Den sist-
som var mycket över hundra år gammal revs den 1. juni
1901. De gamla uthuslängorna vid prästgården revs
1923 liksom Klokkargården. Här byggdes den nya folk-
skolan 1924. Den gamla skolan byggd 1847 revs ner.

Inom socknen finns ett kalkstensbrott som bear-
betats i flera hundra år och fortfarande brukas.

Gravstenar, stenbredsstenar, källor till kyrkor och
andra byggnader leveras härifrån fortfarande.

Bystämman hölls i folkskolan. Innan den byggdes
hölls stämman hos byfogden.

En del namn på gårdar finns ännu kvar. Rogård.

Rävarkeokin, Komstadskällan, Graverna, Sivlegården,
och Angarna. De största gårdarna äro Komstademölla
Lruskougskas fideikommisset, Prästgården och Slibyborg. —

Från Sliby gästgivaregård skulle skjutet erhållas till
Hammentöj, Rörum och Tranås. Några kungshandelen och
kungabruk har jag ej hört omtalas. — Vid grundgrävning
till ett husbyggnad träffade man på en slensättning
omkring en meter under jordytan. Det var lämningar
efter en mycket gammal bebyggelse, ty här låg ett
gammalt hus som reos 1924. — Ett gemensamt gravlag
fanns vid Komstademölla, slut för en del år sedan.

I Sliby by är ett stycke jord som kallas "allmänningen"
här finns en källa och bydammen. Källan, som försells
med pump, sinas ej. Under torra somrar då brunnen
kändes hämtas vatten från källan av lantbrukarna till
både djur och hushåll. Dammen är numera lagom i
anspråk som beuddamm. Möllorna i Komstad och Sliby
ägs av enskilda personer. En av möllorna är rivna den

andra står stilla. - En del stenytor och knivar har
hittats på egendomen nr 7. -

Personer:

I Teanäs verkade en mycket uppskattad prästman
J. Ternström 1830-1840-talet. Min farmor blev konfirmerad
av honom. Han var mycket sträng och fordrande. En av
honom utgiven Katesförklaring skulle läsas utautill.
Hans predikningar varade 3 tim. I Ternströms postilla
finns långa predikningar. Efter honom blev G. Hendell
kyrkoherde i Teanäs. - Lärare Hans Nilsson är också ett
namn, som lever kvar i de äldres minne. Han var
hela byns skrivare, auktionsförväktare, hemmans- och
husförsäljare. Lärare för närmare 100 barn i klass 3-6. 7.
1899 var barnantalet 68. Innan smaskolan inrättades
var barnantalet 120 år 1863. Då var en underlära till
hjälp. "Lancastermetoden". En annan man som jag minns
var lantbrukaren Jöns Nilsson på No. 9. Han var född den 10/10
1810. En riktig gammaldags man.

I Sjöby kyrkas sakristia hänger en tavla med namn på präster i församlingen. Kyrkostad Wolfram bodde i den gamla prästgården. En del av bostadshuset revs förr 1923.

Det var en mycket enkel bostad. I köket kullerstensgolv, öppen eldstad och en jättstor bakugn. I rummet fanns en gammal järnugn sk. utelåggen eller såblågen. Den värmdes i två rum. Wolfram efterträdde av Posten Sjöstedt. Han byggde ett mycket vackert bostadshus efter ritning av Posenius. Sjöstedt innehade själv bostället och ansågs vara både framstående prästman och lantbrukare. En annan bemärkt man var Kantor Herberg, framstående musiker. Många har varit hans elever och fortsatt med musiken.

Några sägner om någon släkt har jag ej hört. Nästan alla familjer var släkt med varandra. En gammal gumma brukade berätta om detta. Hon själv var släkt med alla. Det var inte sådan ut- och inflyttning som nu.